

Sextus liber

earem. Alię sunt mutationes ad vbi z hec differunt inter se. qz ois mutatio ad formā est inter terminos p̄rarios fm naturā cū sit inter cōtraria vel p̄radictoria simpliciter z in motu locali repitur maxīma distātia fm naturam inter terminos motus vt in motibz grauiuz z leuium. ideo ibi est cōtrarietas simpliciter sed in motu voluntario z violento non reperitur maxīma distātia simpliciter inter terminos illozū motūū sed solum fm qd fm q̄ mouens nō vult aut nō potest mouere ad maiorē distāciam. ¶ Conclusio prima. Omnis mutatio ad formā est finita fm speciem. p̄ter. qz omnis talis est inter cōtraria vel p̄radictoria simpliciter. sed cōtradictio vel cōtrarietas sunt inter determinatos terminos et non inter quoscūqz indifferenter ideo omnis mutatio ad formam est finita fm specie z per idem mediū sequitur q̄ est finita fm durationē. q̄a inter contraria vel p̄radictoria est maxīma distātia. ergo est finita.

¶ Conclusio secūda. Impossibile est motus locales naturales esse infinitos fm spēm vel durationem. p̄batur sicut p̄cedens qz quilibet talis motus est inter cōtraria vel cōtradictoria simpliciter z fm naturam.

¶ Conclusio tertia. Impossibile est aliquem motum localem esse infinitū fm speciem siue fm durationem loquēdo de vno motu in numero sine reiteratōne p̄ter. quia si aliquis talis esset infinitus nunq̄ mobile haberet mutatum esse sed quod impossibile est factum esse impossibile est fieri qz factum esse est finis ipsius fieri. modo si finis est impossibilis ea que sunt ad finem sunt impossibilia igitur zc. ¶ Conclusio quarta. Mutatōnes possunt esse infinite fm tps per successionem pluriū mutationum siue fm speciem distinctarum vt generationes z corruptiones siue fm numerum vt in circulatione celesti vni succedit alia tamen nulla circulatio vna est infinita nec aliqua generatio vna aut corruptio et sic de alijs. Ista conclusio satis nota est ex ante dictis et etiam notificabit in sequentibus.

Ad rationes Ante oppositum Ad primam dicitur q̄ soluta est ex dictis Ad secundam dicitur q̄ ibi sunt motus metaphorice dicti et hic intelligitur de motu phisico. Et hoc de questione z p̄ sequens de sexto.

¶ Et in hoc finitur sextus liber physicozum

Septimus ostendit vnum primum fore motum
Comparat et reliquos omnes sub eo situatos

¶ Mane aut quod mouetur. necesse est ab aliquo moueri. Siquides igit in ipso nō habet principium motus. manifestum q̄ ab altero mouet. aliud em̄ erit mo

Physicorum

uens Si aut in seipso accipiat. a. b. quod moueat fm se sed non eo qz eorum que huiusmodi aliquid mouetur. Primum quidem igitur opinari a. b. a seipso moueri propter hoc qz totum mouetur. et a nullo exteriorum simile est sicut si quis ipso. d. e. mouente id quod est e. z. et ipso moto opinetur. d. e. z. a seipso moueri propter id quod non videtur vtrum ab vtro qz moueatur vtrum. d. e. ab e. z. aut. e. z. ad e. moueatur

Amplius quod a seipso mouetur. nullo modo pausabit cum mouetur. in stando aliquid alterum quod mouetur.

Necesse est ergo si aliquid pausat quod mouetur in stando aliquid alterum hoc ab altero moueri Hoc autem manifesto facto necesse est omne quod mouet cum diuisibile moueri ab aliquo Qm em acceptum est a b quod mouetur diuisibile erit omne em qd mouetur diuisibile erat diuidat igitur a b in c. Necesse igitur b c quiescente quiescere et a. b.

Si em non accipiat moueri b c igitur quiescente mouebitur vtiqz c a Non ergo mouetur per se a b. sed concessum est per seipsum moueri primum Manifestum igitur qz b c quiescente qesceat et b a et tunc pausabit qd mouetur. sed si aliqd in quiescendo aliud stat et pausat moueri. hoc ab altero mouetur Manifestum est igitur qz omne qd mouetur. ab aliq mouetur. et non a se. Diuisibile em est omne qd mouetur. et pte quiescente quiescit totum.

Circa initiu septimi libri physici

coruz Queritur primo. Vtru omne quod mouetur ab alio moueat. Arguit qz non quia animata mouentur a seipsis. nam per hoc distinguuntur ab inanimatis. igitur zc. ¶ Secundo sic. Grave sursum tenens grauitate sua frangens trabem mouetur deorsum et non ab alio. ergo a seipso. In oppositum est philosophus in textu. Pro response. ¶ Sciendum primo. qz postqz philosophus determinauit de motu fm se et consequentibus ipsum. et de partibus tam subiectiuis qz integralibus. Nic consequenter incipit tractare de eo per comparationem ad mouentia et mobilia. Et probat in hoc septimo qz non processat in infinitum sed est dare primum motorem. primum motum. et pmu mobile. et qz illa q sunt vnius ordinis sunt inter se ppabilia. ideo in fine huius septimi determinat de ppabilitate motuu ad iuncte. Deinde in octauo ostendit qz z qlis sit pmus motus z etia pmus motor. z auqz po

Septimus liber

nat statum in mouentibz z motis primo ostendit vtru aliquid posset a se moueri vel no. Sciendu scdo. q circa pdicta questione Galienus voluit p tradicere aristoteli in quoda tractatu vbi dicit q aial p se z a se mouetur qm mouet a calore naturali q est aliqd de substancia aialis sz qd ab aliquo substantie sue mouet per se z a se mouet. sed est deceptus ex equi uocacione huius qd est p se opponitur em ei qd est p accides z ide est qd essentialiter. z sic veru est animal a se et per se moueri. Alio modo opponit ei qd est p aliud vr idem est p se qd pmo. z sic no mouetur animal per se z a se sic q pmo a se moueatur. Sciendu tertio. q vr dr pbs in his que mouent ab extrinseco vr illa que violente mouent facile est videre q ab alio mouent sed in his que habent in se principiu mouens intrinsecuz difficile est videre in talibz parte per se mouente et pren p se mora. z per hoc decipimur opinado talia moueri a seipsis per se primo. z similitere vr dicit Aristote. ac si diceremus totu mobile d. e. z. cuius vna pars. d. e. aliam moueat a se primo cu tu non sit ita. vnde vr dicitu est qnq ps mouens non p cipit distingui a pre mora. Et sic dr tringit decipi in corporibus aialis qz non p cipimus distinctoem pris mouentis a pre mora cu tu ille distinguunt. ideo no mouet aiatu a se primo. sed dz mouere se rone vnius partis z moueri a se rone alterius partis. ¶ Oclusio prima. Nichil mouet a se p se primo licet bene per accis z p alteru. Pro cuius pbatoe supponit pbs pmo q si aliquid a seipo primo moueat nullo mo pausat. l. qesceat ad quiete alterius. qz qd uenit alicui pmo no uenit sibi p alteru. ideo p ablatioem cuiuscuzq alterius no pt illud ad eo auferri. Scdo supponit ex opposito scz q si aliquid quiescat altero quiescente illud non mouet a se p se pmo. Tunc arguit nihil qd pausat ad quiete alterius mouet a se p se pmo. sed oẽ mobile quiescit altero qescente. s. qua cuq eius pre q altera est a toto. ergo nullu mobile mouet a se per se pmo. ¶ Sinor pbat. ponat aliqd mobile a se pmo moueri et sit. a. b. z diuidat per c. qz ome mobile est diuisibile. vel ergo parte. b. c. quiesceat totu. a. b. quiescit. vel si dicatur q no. tuc totum no mouet primo sed solu gratia alteri? pris. scz a. c. igit. b. c. quiescente oportet totu. a. b. quiescere. sed b. c. e alteru a toto. ergo totu. a. b. quiescit altero quiescente. z sic mouet a se per se pmo. et silt argueret de omi mobili. qz ome mobile diuisibile est in partez z pre qesceat necesse est totu quiescere. qz si dicat adhuc totu moueri vna parte quiescente tuc mouebitur rone alterius partis tm. ergo no mouebit a seipo primo. Dubitat. vtz. predicta demonstratio sit a priori. Respõdet pmetator z Autena q no sed solu est demonstratio a signo. qz aliqd quiescere ad quiete sue pris no est ca q no moueat a se pmo sed est signu huius. Sed dr sanctus Thomas. q est demonstratio a priori assignas cam huius qd est no moueri a se pmo. na aliqd moueri a se pmo est ipm esse p se z pmo sibi cam motus. qd ar est primo causa morõ oportet q illud sibi pmo ueniat. qz pm tu in vno quoq genere est ca oim que sunt posteriora. vr ignis. qz sibi et alijs est causa caloris est primo calidus. sic igit ostendit Aristote. nihil moueri a se primo. qz no est facile aliqd mobile cui primo ueniat mouere se rone totius sz primo sibi uenit mouere et moueri rone partiu. ideo cu ponit hec pdictioalis Si pars no mo

Physicor

neat rotū nō mouet p se pmo. arguit negatiue a cā ad effectū. Et cū arguitur pte q̄scēte rotū quiescit. ergo nō mouet a se pmo. Sz cōtra demonstratōem Aristotelis arguit auicenna dicens q̄ pcedat ex quodā impossibili. q̄ in ea suscipit aristoteles q̄ cuiuslibet mobilis aliqua ps q̄ escere p̄t. q̄s de celo est impossibile. Respondent aliqui q̄ q̄uis p̄t aliquid mobilis fm q̄ est determinare sp̄i z nature repugnet q̄scere tamē nō repugnat parti alicui? mobilis fm rōem corporis mobilis in cōi. q̄ mobilis in quantū mobile est nō repugnat q̄scere. licz sibi repugnet inquantū tale mobile. Sz p̄tra hoc replicat Auicenna. q̄ si p̄dicatur alicui? ius p̄pōnis repugnet subiecto rōne forme specificē lz nō rōne generis. tū illa est falsa z impossibilis. vt hec est falsa hō est irrōnalis q̄uis hōi fm q̄ est animal nō repugnat esse irrōnale. id aliter d̄t Auerroys q̄ aliqua p̄ditionalis est vera z necessaria cuius aūs z p̄ns sunt impossibilia. vt ista si hō est alius hō est irrōnalis. nō vt p̄z in textu demonstratio non ponit p̄te cuiuslibet mobilis posse q̄scere. sz loq̄tur equaliter p̄ditionali vt cū d̄r p̄te q̄scere necesse ē rotū q̄scere. Nā si vna ps q̄scit rotū nō mouet pmo

Ad rōnes An oppositū Prima soluta ē Ad scōz d̄z q̄ in illo casu q̄ue mouet a se fm accis in q̄rū sibi remouet phibēs. sz nō p se. q̄z p se mouet a generāte. vt p̄z i octauo hui? Qm̄ aut oē q̄d mouet ab aliq̄ mouet. necesse ē z q̄d mouet oē in loco moueri ab altero. Et mouēs igit ab altero qm̄ z ip̄ sum mouet. et itez hoc ab altero nō at in infinitū abibit. sz stabit alicubi. z erit aliq̄d q̄d pmo cā erit mot? Si em̄ nō sz in infinitū pcedet. sit. a. q̄dē q̄d ab ip̄o. b. moueat. b. p̄o ab ip̄o. c. c. at ab ip̄o. d. z h̄ igit mō in infinitū ascēdat. Qm̄ ergo sil̄ motus n̄is z ip̄m q̄d mouet manifestū ē. qm̄ sil̄ mouet z a. z b. Cuz em̄ mouet b. mouebit z a. z cū mouet a. z ip̄m. c. z cū. c. ip̄m d. Er̄t igit sil̄ mot? q̄ ē a. z b. z reliq̄z vniuscuiusq̄ Et accipe igit vniūq̄q̄z istoz poterim? Et nāq̄z si vniūq̄q̄z ab vnoquoq̄z mouet. nihil m̄n? vniūq̄ nūero vniuscuiusq̄z mot? z nō infinitū vltimis Qm̄ q̄dē q̄d mouet oē ex q̄dā in q̄dā mouet. Aut em̄ nūero accidit eundē eē motū aut genere aut sp̄e. Numero q̄dē igit dico eundē motū q̄ ex eodē in idē nūero. z in tpe eodē numero sit. vt ex h̄ albo q̄d ē vniū nūero. in hoc nigrum fm hoc tempus quod est vnum numero. Si em̄ fm aliud nō ad huc vnus erit numero sz sp̄e. Genere at motus vnus ē q̄ in eodem p̄dicamēto sube vel generis ē. Sp̄e at q̄ ex cadē sp̄e in idē sp̄e. vt ex albo in nigr. aut ex bono in malū. Hec at dicta sunt z in p̄ozibz Accipiat igit q̄ ē mot? ip̄ius a. z sit in q̄ ē e. z q̄ ē ip̄i b. sit in q̄z. z q̄ ē c. d. in q̄i. t. z ips̄ in q̄ moueat a. sit r. Determina

Septimus liber

to aut motu ipsius a. determinati erit et ipse et non infinitus quod est r. s. in eodem tempore motus est a. et b. et reliqua vnum quodque. Accidit ergo motus qui est e. z. i. t. cum sit infinitus in tempore finito moueri quod est r. In quod enim a. motum est. et quod sunt ipsius sunt omnia mota sunt infinita quare in eodem mouet. Et naque aut equalis motus erit qui est ipsius a. ipsi qui b. aut maior. Differt autem nihil penitus enim infinitum motum in infinito tempore accidit moueri. sed aut impossibile est. Sic quod deus igitur videtur demonstrari quod est a principio. non tamen demonstrat propter hoc quod nullum inconueniens accidit. Contingit enim in finito tempore infinitum motum esse. Non eundem autem saltim et alterum multis et infinitis motis. quod quidem accidit et in his qui nunc. Si si quod mouet primo in locum et corporalem motum. necesse est tangi aut primum esse moueri. sicut videtur hoc in omnibus contingere. Erit enim in omnibus vnum ipsum totum aut primum. hoc igitur contingens accipiat et sit magnitudo quodam. aut primum in quo sunt a. b. c. d. huius autem motus est e. z. i. t. Differt autem nihil magnitudinem finitam aut infinitam esse. sicut enim in finito tempore quod est r. mouebitur aut finita aut infinita. Horum autem finem vtrumque impossibile est. Manifestum igitur quod stabit aliquando. et non in infinitum abibit. quod seipsum ab altero. s. erit aliquod quod primum mouebit. Nihil autem differat processio quodam hoc demonstrari. Contingenti enim concessio nullum inconueniens poterit accidere.

Queritur Utrum in mouentibus et motis sit procedere in infinitum. **Arguitur** primo quod sic. omne mouens physice mouet. quia mouentia non mota non sunt amplius physice considerationis. s. omne quod mouet ab alio mouet. ut probatum est prius. In mouentibus et motis physice est processio in infinitum. Secundo sic. generationes et corruptiones sunt infinite. ergo generabilia generata. corruptibilia corrupta sunt infinita. et processio sequens mouentia et mota. In oppositum est probatum. Sciendum primo. quod postquam Aristoteles ostendit omne quod mouet moueri ab alio. Hic primum ostendit suum principale intentum. videlicet quod in ordine motuum et in ordine mouentium deueniendum est ad vnum primum mouens et primum ad vnum primum motum. Sciendum secundo quod Aristoteles hinc aliter ostendit statum in causis mouentibus et aliter in secundo metaphysice. quod agit hic de ipsis finem ordinem quem habet ad motum tanquam principia eius. id est ex parte motus concludit huiusmodi statum ostendendo quod est vnum primum mobile. vnum primum motus et vnum primum motor. s. in secundo metaphysice considerat causas efficientes in ratione efficientium absolute. ideo concludit statum in ipsis in quantum sunt efficientes isto medio. quod si non esset dare primum efficiens cum secundum non esset clarum nisi in virtute primum. sequeretur quod nullum esset efficiens et hoc veritatem haberet in substantialiter subordinatis in quibus secundum habet a primo quod sit et quod sit

Physicorum

efficientis. ergo cessante primo cessat secundum licet non e contra. sed in accidentaliter subordinatis illud non est verum. quia secundum non habet a primo quod sit necesse quod sit efficiens. ideo potest causare primo non causante. id est secundum istud in causis essentialiter subordinatis repugnat processus in infinitum. sed non in causis accidentaliter subordinatis. sed alium de eis repugnat. quia quod sunt accidentaliter subordinata in vno ordine essentialiter subordinant in alio et hoc modo repugnat eis absque in infinitum. et quod dicitur de efficientibus sicut intelligendum est de mouentibus. et sicut de alijs generibus causarum. ut patet secundo methaphysice. vbi ostendit in omni genere cause statum. **C**onclusio prima. In mouentibus et motibus non est processus in infinitum sed deueniendum est ad primum mobile et ad primum mouens intelligendo in essentialiter subordinatis. Pro cuius probatione supponit quod si aliquid moueat ab alio per hoc quod ipsum mouens mouet tunc motus eorum erunt sicut et si a mouet per e. per hoc quod b mouet illi motus sicut erunt. Tunc arguitur sic. ponat quod a. moueat ab ipso b. et b. ab ipso c. et c. a. d. et sic in infinitum. deinde capit motus cuiuslibet ita quod motus a. sit. e. et motus b. sit i. motus c. sit z. quia igitur ipsum a. finitum est. ergo motus eius finitus est. et sic ponant infinita mobilia. tamen quodlibet finitum est. et sic motus cuiuslibet est finitus. igitur erit in tempore finito. ut probatum est in sexto. Sic igitur illud tempus in quo mouetur a. z. k. tunc cum motu ipsius a. sicut est motus ipsius b. per suppositionem factam. et sic de omnibus alijs que sunt infinita. ergo cum motus ipsius a. sit in tempore finito quod est z. k. sequitur quod in illo tempore finito erit finitus motus illorum. nec differat in motibus illorum sint equalis velocitatis vel inequalis. sed quis hanc demonstrationem videat concludere quod motus infinitus sit in tempore finito non tamen propter ea que in ea expresse posita sunt concludit. sed solum concludit quod in tempore finito erunt motus infiniti in numero sed infinitorum mobiliu. quod non videtur inconueniens. ideo supradicit aristoteles vnde illa demonstratio habet efficaciam. scilicet quod omne mouens sicut est cum moto. quare si sint infinita mouentia et mobilia sic ordinata ut suppositum est potest ad inuicem continuari ergo ex ipsis fiet vna magnitudo infinita et ex motibus eorum sit vnus motus continuus et infinitus que erit in tempore finito. et quia hoc est impossibile. sequitur quod impossibile est esse infinita mouentia et mobilia essentialiter subordinata. **S**ed contra hoc obijciunt. si essent infinita mobilia et mouentia essentialiter subordinata adhuc ab inuicem specie differrent. ideo ad inuicem continuari non possunt quous vnus esset alteri primum. Respondetur quod licet illis mobilibus et mouentibus secundum suas formas specificas repugnetur continuari et fieri vnus. tamen in quantum essent mobilia non repugnetur ipsis. et hic agitur de mobili in communi et non contracto ad aliquam speciem. et sic demonstratur de mouentibus et motibus sub ratione communi que in ipsis non est processus in infinitum. ideo aristoteles potest accipere tanquam possibile illa infinita mouentia et mobilia ad inuicem posse continuari. quo posito non sequitur impossibile prout illatum. ut cum ex possibili posito in esse nullum sequitur impossibile. igitur illud impossibile non sequitur ex illo contingenti posito in esse. scilicet quod mouentia et mobilia continuantur. sed sequitur ex alio scilicet quod ponuntur infinita. ergo in ipsis non est processus in infinitum. **S**ed iterum arguitur contra illud quod dictum est quod in se subordinatis cessante primo cessat secundum. quia ut narrat albertus vilius est aries que

Septimus liber

capite defeso adhuc modicum ambulavit cum tamen in ipso capite sit primum principium motus. Recitar etiam de cicada quod post defensione capitis carauit. Respondeat quod in locis motibus est virtus prima ipsa per quam moueri potest cessante primo in alio quo tempore tamen non incipit motum nisi per virtutem primi mouentis.

Ad ratōes An oppositū. Ad primam procedit quod omnes mouens physici procedat in infinitum. quod dicitur unum primum mouens mobile. quod si non moueat a se tamen moueat a se per alterum. et illud est celum. scilicet primum mouens simpliciter non mouet nec a se nec ab alio nec per se nec per accensum. et illud est physice consideracionis in quantum accipit in ratione mouentis. Ad secundam dicitur quod generatores et corruptores sunt infinite non sicut per successione plurium iduinduo. solum accensum subordinato. id est in eis est bene infinitas secundum potentiam successiois et non secundum actum.

Primum autem mouens non sicut quod cuius causa nuda est principium motus et si cum eo quod mouet. Si autem dico quod nihil iporum medium est. Hoc enim dicitur in omni quod mouet et mouete. Omnia autem tres sunt motus quod secundum locum et quod secundum qualitatem et quod secundum quantitatem. necesse est et ea que mouent tria esse. quod quidem igitur secundum locum loci mutatio quod per secundum qualitatem alteratio. quod per secundum quantitatem augmentum vel decrementum. Primum quidem igitur de loci mutacione dicam. Hec enim primum motum est.

Omne igitur quod fertur aut ipsum a seipso mouet aut ab altero. Si quidem veniat igitur a seipso. manifestum quod in ipso mouete existente sit motus et quod mouet erit. et nullum illius medium. Quod autem ab alio mouet quod distans mouet. quod enim ab altero motus quatuor sunt. pulsio. tractio. vectio. vertigo. Et namque omnes alios in hos reduci accidit. Pulsiones quidem igitur alia impulsio alia expulsio. Impulsio quidem est cum mouens ei quod mouet non deficit. Expulsio cum expelles deficit. Vectio autem in tribus erit actibus oportet quod enim vehit non secundum se mouet sed secundum accensum. In eo enim quod est in eo quod mouet. aut super id quod mouetur. mouet ipsum. Vehes autem mouet. aut pulsus aut tractus. aut vertigine ductus. Manifestum igitur quoniam vectio in tribus motibus erit. Tractio autem est cum ena ad ipsum vel ad alterum velocius sit motus trahentis. non separat ab eo quod trahit. Et namque ad ipsum est tractio et ad alterum et reliqua tractus id est specie in hos reducuntur. ut inspiratio et expiratio et spiritio et quicquid corporum emissum aut receptum sunt. et spathesis et kerkesis. Aliud est quod est iporum congregatio aliud disgregatio. Et omnis igitur motus quod est secundum locum aggregatio et disgregatio est. vertigo autem componit quod est ex tractu et pulsione. Hoc quidem enim pellit mouens. illud autem trahit. Manifestum igitur.

Physicorum

est qd si quidem simul pellēs et trahens cū eo qd pellit ⁊ tra-
bitur nullū mediū eius qd aut mouet et mouentis est Hoc
āt manifestū ex dictis Pulsio quidē ei aut a seipso aut ab alio
ad aliud motus est. Tractus āt ab alio ad ipm aut ad aliū
est. adducant synesis et dyasis disgregatio. Projectio qd
qū velocior motus fiat qd qm naturā lati fortiori facta pul-
sione. et hoc facto tā diu accidit ferri quousq; fortior sit mo-
tus eius qd fert. Manifestū igit qm qd mouet et mouēs sūt
sunt. et nullū mediū est ipoz. Atvero neq; alterati neq; al-
terātis nullum mediū. Hoc aut manifestū ex inductione In
oib; em sil esse accidit alterās vltimū et primū qd alterat
Quale em alterat eo qd sensibile est. Sensibilia aut sunt qd
differunt corpora ad se inuicē. vt grauitas leuitas duricies
mollicies. sonus nō sonus. albedo nigredo. dulcedo amari-
tudo. būditas siccitas. dēstas raritas et horū media. Silr
autē et alia q sub sensu sunt qū ē et calor et frigus. et leuitas
et asperitas Hec em sunt passiones subiecte qlitatis His ei
differūt sensibilia corporoz. aut fm aliqd hoz magis ⁊ minus
et in patiēdo aliquid hoz. Calefacta ei et frige facta aut dul-
cefacta aut amaritata aut fm aliquid aliud pdictorū. Silr
et aiata corporoz ⁊ inaiata. Et aiatorū qd cūq; ptiū sunt inaiate
Et ipi sensus alterant. patiūtur em. Actio em ipoz motū est
p corpus patiente sensu aliquid Scdm qd cūq; quidē igit in-
aiata alterant ⁊ aiata fm oia hec alterant Scdm āt qd cūq;
aiata alterant. nō fm hec alterant inaiata fm em sensus nō
alterant. ⁊ latet cū alterant inaiata. Nihil aut pbibet ⁊ aia-
ta latere cū alterant. cū nō fm sensus accidit qd est alteratio
nis ipis. si quidē igit sensibiles passiones. Per hec āt altera-
tio. ex hoc ergo manifestū est qd passio et patiēs sil. et horū
nullū mediū est Vnic qdē igit aer ē ptinū. Aer āt ptinū
atur corpus. Et superficies qdē terminat ad lumē Lumē āt ad
visum silr et auditus ⁊ odoratus ad mouēs ipius pmū. Lo-
dem āt nō sil ⁊ gustus et sapor est Silr āt et in aiatis et i sen-
sibilib; Et qd auget et augēs Appositio em qdā est augmen-
tum. Quare silrunt et qd auget augēs et decremētū. decre-
menti em causa est ablatio qdā Manifestū igit qd mouentis

Sextus liber

ultimi et moti primi nullum est medium intermediū et me/
diū mouentis et eius quod mouetur.

Queritur **U**tr mouens sit sic cū eo qd mouet. **A**rguit
q no. qz celū mouet ista inferiora z nō est sic cū
eis. igit zc. **S**ecūdo sic. color mouet visus z tū nō est sic cū visu. igit zc
Tercio sic. qdam piscis vocat stupor q stupefacit manū piscatoris re
the interposito z sic nō est simul cū manu. ergo oē mouens nō est sic cū
eo qd mouet. **I**n oppositū est pbus in textu. **P**ro responsione
Sciendū pmo. q postq p hō ostendit statū esse in mouentibz z morē
Cōsequēter ostendit vñū qd in illa pbarōe supposuit. scz q oīe mouēs
sit est cū moro. supponēdo q duplex est mouens. Quoddā est metapho
ricū sicut ē finis. et tale qñqz est distās ab eo qd mouet. nec ppter hoc im
pediū morio eius. et de tali nō est hic ad ppositū. **A**liud est mouens pro
prie dictū qd est principū vnde motus. **N**ō adhuc est duplex. nā qd dā
est immediatū de quo intendit hic. **A**liud est remotū de quo nō est ad p
situm. ideo dī in textu. primū autē mouens. i. primū. nō sicut eius causa.
scz sicut finis. sed vnde principium motus quod est efficiens et simul est
cum eo qd mouet. et intelligit simul nō q sunt in eodē loco adequato sed
sit p immediatōem sic q nihil mediat inter mouens z motū **S**ciendū se
cūdo. q tñ sunt tres spēs motus p̄prie dicti. vt habet in cōtra huius. scz
motus ad qualitates quē est alteratio morē ad q̄titate q est augmētatio
et diminutio et motus ad vbi q ē loci mutatio. et de generatōe z corrup
tione hic nō fit mērio. qz nō sunt p̄prie motus sed termini motus. ideo
dī. pbatū fuerit q in alteratōe alterans est simul cū alterato hoc sufficien
ter erit. pbatū de generatōe z corruptōe. scz q generās sit est cū genito.
et qz motus localis primus est oīm motū. vt p̄batū in octauo iō **A**re
storeles pmo. pbat. ppositū suū de motu locali. **S**ciendū tertio. q oīs
motus localis vel est a principio intrinseco ita q mobile a seipō mouet li
ter nō a se primo. aut a principio extrinseco ita q mobile ab extrinseco mo
uetur. z oēs motus locales q sunt a principio extrinseco sunt tñ q̄tuor.
scz pulsio. tractio. vectio. z vertigo z ceteri motus locales ad ipsos redu
cunt. **E**t definit pulsio q est motus a mouente aut ab alio quo mouēs
vt seipō vñ ad aliud. **E**t diuidit p̄ impulsione et expulsiōe **I**mpulsio
est qñ mouēs ei qd mouet nō deficit. s; sit est cū eo. **E**xpulsio est cū mo
uens ei deficit qd mouet ita q nō sp̄ ipm imitat vsqz ad finē motus **T**ra
ctio vero se habet ad pulsione p̄ oppositū et differt ab ea. qz i pulsione mo
uens se hz ad mobile vt terminus a quo motus. s; in tractōe se hz vt ter
minus ad quē **S**ciendū quarto. q duplex est tractio. qdā em fit a tra
hente qd est sicut finis. iuxta illud **V**irgilij. **T**rahit sua quēqz volupras
et sic locus trahit corpus naturale ad ipm. **A**lia est tractio q fit a p̄ncipio
effectiuo. z h̄ dupl. vno qñ tractū a trahēte pmo alterat. vt moueat ad
ipm. z hoc inō magnes dī trahere ferrū. z q sit ibi alteratio pz. qz nō ex
q̄tāz distātia trahit sicut motus naturalis localis. **A**lio q fit tractio non
alterādo s; solū mouēdo alteratū localiter vel ad seipm. vt p̄tingit in mo
stib; nō volūtarijs. vt ad alterū. vt p̄tingit in volūtarijs. trahēs em volū

Physicorum

Primum per vi altero tanquam seipso. et de primo modo non est hic ad oppositum. quia trahens potest esse distans ab eo quod trahit et sine hoc quod trahens moueat. sicut est de secundo modo. quia ibi non est simplex traccio sed est cum alteratione. ideo sicut probatur est de alteratione quod mouens simul est cum moto. ita et de secunda traccio de his de tertio modo est hic ad oppositum. et definitur Traccio est cum ad seipsum vel ad alterum velocius sit motus trahentis non separatus ab eo quod trahit. et sic patet quod sit pulsio et traccio et omnes alij ad ipsos reducuntur. sicut inspiratio ad tractionem et expiratio ad expulsionem et vltimus omnis motus qui est emissivus vel receptivus corporum. ad illos reducuntur etiam motus sparsis et motus karkesis. unde sparsis est motus cum ense bellando. karkesis vero est motus factus cum instrumento reprobum quod dicitur radi. sicut congregatio et disgregatio ad istos motus reducuntur. Et cum omnis motus localis sit congregatio aut disgregatio. sequitur quod omnis motus localis vel est traccio vel pulsio ad istos etiam reducat vertigo quod ponitur ex pulsione et tractione ut est motus rote. et etiam reducitur vectio ad tractionem quia omne vehens vehit trahendo vel pellendo. Sciendum quinto. quod omnis alteratio fit secundum passionem et passibilem qualitatem. nam secundum passiones et passibiles qualitates distinguuntur corpora sensibilia et inter se agunt et participant. vnde iste passiones possunt dupliciter considerari. Vno modo secundum esse reale quod habet in materia. et hoc modo fit alteratio naturalis et physica secundum istas. et agunt et participant tam aiatata quam inaiata. licet hoc magis lateat in corporibus inaiatis. lateat etiam quoniam in corporibus aiatatis. ut cum fit alteratio secundum partes insensibiles. Alio modo considerantur iste qualitates secundum esse intentionale quod diffunduntur per medium et sic sunt forme simplices. et isto modo solium partium aiatata ab eis secundum potestas sensitivas. ideo dicitur philosophus quod non secundum hec omnia participant inaiata. **C**onclusio. Omne mouens primum primum simul est cum eo quod mouet. probatur philosophus inductiue. primo in motu locali. quia omnis talis vel est a principio intrinseco et sic mouens simul est cum mobili. vel ab extrinseco. et sic est pulsio vel traccio si primum vel est impulsio. et sic patet definitionem eius quod mouens si est cum mobili vel est expulsio. et licet tunc primum mouens non est si cum moto tamen mouens primum in quo est fructus primi mouentis si est cum eo quod expellit. et quoniam fructus pellentis deficit et fructus pulsi vel piecti fortius est. tunc mouet secundum propria naturam. si veromotus sit traccio. patet per definitionem quod mouens est simul cum moto. Secundo patet de alteratione. quia omnis alteratio vel est realis vel intentionalis et in omni tali alteratione simul est cum alterato. Tertio patet de augmento et decremento. quia augmenum fit per appositionem alicuius quod in substantia auerit et sic auges simul est cum eo quod auget. sed decrementum fit cum alicuius auferit. modo quod auferit simul est in auferendo cum eo a quo auferit.

Ad rationes. **A**d oppositum. **A**d primam dicitur. quod celum non est motus primum respectu istorum inferiorum. sed aliquid corpus principis virtute celi. et de tali mouente. primo est hic ad oppositum. **A**d secundam dicitur quod color secundum esse reale non est simul cum visu tamen species eius intentionalis quod est mouens primum simul est cum eo. **A**d tertiam dicitur quod stupor non est simul cum manu piscatoris secundum substantiam sed bene secundum fructum. **E**t si arguatur quod res magis stupeficeret quod agens fortius agit in proximum quam in distans. **R**espondeo quod hoc verum est quoniam hoc. primum est susceptibile sue actionis modo res non est susceptibile stupefactionis. Sicut sol non primo non calefacit corpora superiora per suum lumen quam hec inferiora quibus sunt sibi propinqua.

Sextus liber

Om̄ aut̄ que alterant̄. alterant̄ oia a sensibilibus. et soluz
horū alteratio est q̄cūq; s̄m se dicūt̄ur pati ab his. ex his p̄se
derabimus Alioz em̄ maxime utiq; quis existimabit i si
guris et translationibus et habitudinibus. et horū remotioni
bus et acceptionibus. videt̄ em̄ eē q̄ alterationis. non est aut̄
neq; in his q̄ fiunt̄ bec cū quedā alterant̄. Densata em̄ aut̄
rarefacta aut̄ cū fiat calida aut̄ frigida materia Alteratio
aut̄ nō est. Ex quo quidē em̄ est forma statue. non dicim̄ for
mā neq; ex quo figura pyramidis est aut̄ lecti. s; denotat̄
sunt̄ hoc quidē enēū. illud vero terreū. aliud at̄ ligneū Q̄ at̄
alterat̄ es dicimus Es q̄dē em̄ hūidū esse dicimus aut̄ forte
aut̄ calidū. Et nō solū sic s; hūidū et calidū es equo ce dicen
tes passio in materia. Om̄ igit̄ ex q̄ q̄dē forma et figura et q̄d
factū est nō equo ce dicunt̄ cū figuris q̄ ex illo sunt. q̄ aut̄ al
terant̄ cū passionibus eque dicūt̄ur. manifestū q̄ in solū sensu
bilibus alteratio est Amplius et aliter dicere incōueniēs est
Dicere ei hoīem alteratū esse aut̄ domū accipientē finē ridi
culū est. si p̄fectionē dom̄ tectōem aut̄ lateratōem dom̄ alte
ratōem eē. domo aut̄ laterata aut̄ coopta. laterari domū ma
nifestū at̄ est. q; q̄d est alteratōis nō est in his que fiunt.

Querit̄ Utr̄ solū ad tertiā spēm q̄litaris sit p se alteratio.
Arguit̄ p̄mo q̄ nō. q; habitus et dispōnes forme et fi
gure acq̄runt̄ de nouo in aliquo subiecto. et etiā remouēt̄ur. s; hoc non fit
nisi p̄ mutatōem. et ois mutatio ad q̄litarē dicit̄ alteratio. igit̄ rē. Scdō
sic durū et molle sunt̄ de scdā spē q̄litaris. s; aliqd̄ mutat̄ s̄m illa de vno in
alterū. q̄ s̄m naturales potētiās est p se alteratio Tercio sic Ira et ri
mor et cetere passiones aīe sunt̄ de tertiā spē q̄litaris. et tū s̄m eas non fit
alteratio. q̄ nō s̄m oēs q̄litaris de tertiā spē qualitatis ē alteratio. Qu
nor p̄r. q; hō dicit̄ iratus et nō lapis. s; hoc nō est nisi q; ira et siles passio
nes habent̄ respectū ad hoīes mō in ad aliqd̄ nō est p se motus In op
positū est p̄hs in textu ¶ Sciendum p̄mo. q; postq; p̄hs ostendit̄ oē
mouens. p̄mū simul eē cū moto et oē alterās cū alterato. Sic p̄r ostē
dit̄ vniū q̄d sup̄posuerat̄ in illa. p̄batōe scz q; solū ad tertiā spēm qualita
tis est p se alteratio. vñ inter qualitates q̄ sunt̄ de tertiā spē q̄tuor s; p̄
me et p̄ncipaliores inter q̄s p̄mo et p̄ncipaliter est alteratio et etiā p̄ra
rietas. s; calidū et frigidū hūidū et siccū. et iste sunt̄ cause aliaz et dicunt̄ p̄
me. alie vero scdō. Et si arguat̄ de sono q̄ videt̄ cārī a sonare siue a p̄curie
te et p̄cussio. Respōdet̄ q; si sonus p̄sideret̄ p̄ p̄parōem ad mediū in quo
causat̄ s̄m p̄portōem cuius fit p̄rarietas aut̄ diuersitas in sonis clare ha
betur q; causatur a qualitatibus p̄mis. q; variat̄ s̄m diuersam p̄por
tionem hūmīdū cum sicco aut̄ calido. et sic de alijs.

Physicorum

Sciendū scđo. q̄ Aresto. hic nō facit mentōem de naturalib; potētijs
et ipotentijs. q̄ naturales potētie vel ipotentie sunt principia agendi vel
patiendi. Et cū res agant p̄ suas formas substāciales z patiant p̄ suas
materias et naturalis potētia oriat̄ ex victoria forme sup̄ materiam. natu-
ralis vero ipotentia ex victoria materie supra formā. et sic imediate fun-
dant̄ in naturalibus principijs z substācialib; rei ideo nō potest fieri mu-
tatio fm̄ illas qualitates nisi fieret in substācialibus rei. Et q̄ nō in sub-
stācialib; rei ideo nec in illis qualitatib; vnde ille qualitates p̄ generati-
onem insunt ab instanti natiuitatis. Sciendū tertio. q̄ duplex est ter-
minus generationis. Quidam est primus z principalis ad quem p̄mo
terminatur generatio. sc̄z forma substācialis q̄ p̄ generatōem acq̄rit. Et
alius est secundarius p̄ns p̄mū terminū. z sic naturales potētie vel ipotē-
tie p̄ generatōem ex p̄nti acq̄runt z nō p̄mo. z sicut d̄: de naturalib; po-
tētijs. ita d̄dm̄ est de forma z figura q̄ insequitur formā substācialē. Et
ideo nō posset in eis fieri mutatio quin fieret in substācialib; rei. Et q̄ in
sequunt̄ formā substācialē maxime ducūt in cognitōem rerū. inde ē q̄ in
sialib; q̄busdā et plāris in quib; nō cognoscimus formā specificā iudicā-
mus de diuersitate sp̄z p̄ diuersitate formaz z figurarū potius q̄ p̄ di-
uersitate coloris aut alterius accidentis. **Cōclusio p̄ma.** Ad qual-
itates scđe sp̄i nō est p̄ se alteratio. p̄z nā alteratio est q̄n̄ manēre subiecto
eodē sit trāsmutatio in eius passioib; p̄trarijs aut medijs. s̄ fm̄ q̄litas
res de scđa sp̄e q̄ sunt naturales potētie vel ipotentie nō p̄t fieri mutatio
quin sit in substācialib; rei. s̄ ad ipsas nō est per se alteratio. Item q̄litas
res q̄ p̄ generatōem insunt ab instanti natiuitatis nō p̄nt acq̄ri p̄ alterati-
onem in subiecto. sed naturales potētie vel ipotentie sunt h̄moi. ergo zc̄.
Itē inter illas q̄litas nō est p̄trarietas. s̄ nec alteratio. **Cōclusio ses-
cūda.** Ad q̄litas de q̄tra sp̄e nō est p̄ se alteratio. **Probat p̄hs dupl̄.**
Primo q̄ ille q̄litas q̄ p̄ alteratōem in subiecto acq̄rit in recto de sub-
iecto predicant̄ z ecōuerso. sicut dicimus hō est albus et albus est hō s̄ for-
me z figure in p̄ncipali et in recto nō p̄dicant̄ de subiecto. vt nō d̄: q̄ es
sit figura vel ecōtra. sed solū p̄dicant̄ denotiatiue. vt es est figuratū z vas
est ligneuz. s̄ fm̄ ipsas non est per se alteratio. et p̄ hoc em̄ q̄ denotiatiue
solū predicantur denotat̄ q̄ materia prius trāsmutat̄ ad formā substan-
tialē q̄ ad ipsas qualitates. Scđo ridiculū est dicere aliqd̄ alterari q̄n̄
p̄ficiat̄ z acq̄rit p̄fectōem et p̄plemētū eius. vt d̄do d̄omū alterari q̄n̄ ap̄
ponit̄ rectū. s̄ cū aliqd̄ acq̄rit formā vel figurā p̄ficiat̄. ergo fm̄ formā nō
est p̄ se alteratio. et hoc maḡ manifestū est in naturalib; figurz q̄ p̄sequūt̄
substācia rei q̄ in figuris artificialib; q̄ mutari p̄nt sine hoc q̄ res substā-
cialiter variet̄. ideo de ipis accētalib; sic p̄t argui. q̄ tales figure non p̄ se
acq̄runt p̄ alteratōes s̄ ex p̄nti solū. et sunt termini mutationū q̄ sūt fm̄
alias q̄litas vel insequūt̄ motū locale. **Cōclusio tertia.** Ad q̄litas
res de tertia sp̄e solū est p̄ se alteratio. p̄z nā qualitates de tertia specie
sunt vere p̄trarie per se inensibiles et remissibiles. et extrinsecus subiec-
to aduenientes. s̄ ad illas est p̄ se alteratio z q̄ solū ad illas p̄z. q̄ ad q̄l-
itates de scđa z q̄tra sp̄e nō fit p̄ se alteratio. vt p̄bat̄ ē nec ad q̄litas
de p̄ma specie. vt p̄robabitur postea.

Septimus liber

Ad rōnes Ante oppositū. Ad primā dicitur q̄ habitus et dispositio acquiruntur et dependunt per aliquā mutationem. sed illa alteratio nō per se primo terminatur ad habitus et dispositōes sed ad aliquas qualitates ad quas est per se alteratio que sunt quodammodo cause aliarum. vt sanitas et egritudo consequuntur alterationem factam in qualitatibus primis vel in humoribus ex quorum proportione causantur. ideo mutatio solum fit ad habitū ex sequenti. Ad secundam dicitur q̄ durum et molle vt cānt ab humiditate et siccitate intrinseca sunt naturales potentie et sic ad eas nō est per se alteratio sed vt causant a siccitate et humiditate extrinseca nō sunt naturales potentie. et sic ad eas est per se alteratio. Ad tertiam dicitur q̄ non solum secundum qualitates passibiles corporum que sunt obiecta sensuum exteriorū est alteratio. sed etiam secundum passiones appetitus irascibilis et concupiscibilis. Considerando tū illas passiones quantum ad suum materiale. Et ad illud quod dicebat q̄ sunt ad aliquid ne gaudium est. et ad probationem dicitur q̄ homo dicitur iratus et nō lapis nō per hoc quod irascatur per respectū ad hominem. sed per hoc quod lapis nō est susceptivus talium passionum.

Neque in habitibus habitus enim virtutes et malicie sunt. Virtus autem omnis et malicia ad aliquid sunt. sicut sanitas quod est calidiorum et frigidiorum mensuratio quodammodo est aut eorum aut ad contrarium. Similiter autem et pulcritudo et macies ad aliquid sunt. Dispositio nes ei quodammodo perfecti ad optimum sunt. Dico autem perfecti quod sanatus et dispositio est circa naturam. Omnis ergo virtutes et malicie sunt ad aliquid. Hec autem neque generationes sunt. neque generationes ipsorum. neque alteratio omnino. manifestum est quod nō est omnino quod est alterationis circa habitum. Neque itaque circa anime virtutes et malicias. Virtus ei quodammodo perfectio est. Unquamque enim tunc maxime perfectum est cum attingit prope virtuti. et tunc est maxime secundum naturam vt circulus tunc maxime secundum naturam est cum maxime circulus sit. Malicia autem corruptio horum et remotio est. Fit quodammodo igitur cum quodammodo alteratur. et acceptio virtutis et remotio malicie. Alteratio tamen horum neutrum est. Quod autem alteretur aliquid manifestum est. Virtus quidem est impassibilitas quodammodo est aut passibile sic est. Malicia autem passibile. aut contraria passio prout est. Et tota moralis virtutes in suis voluptatibus et tristitiis accidit esse. Aut ei secundum actum quod voluptatis. aut per memoriam. aut a spe. Siquidem igitur secundum actum sensus est causa. Si homo aut per memoriam aut per spem aut ipso est. aut enim quia passivus sumus reminiscens voluptatis. aut quia patiemur sperantibus. Atvero neque in intellectuina parte anime est alteratio. Sciens ei ad aliquid maxime dicitur hoc aut manifestum. Secundum enim

Physicorum

nulla potētia motis factū est qđ est scie s; cū extiterit qđdam
Ex ea ei q̄ est fm ptē expiētia accipim⁹ vlem sciam Neq; igit
actus generatio ē nisi aliq; respectōem et tactū generatōes
dicat. huius ei actus Que at ex pncipio acceptio scie nō
est gñatio neq; alteratio. In residētia quietari ei z aīa sciens
fit z prudēs. Sicut igit neq; cū dormiēs exitef aliquis. aut
ebrius pauset aut ifirmās ordinē factus ē sciēs. q̄uis p̄us
nō poterat vti z fm sciētia agere. s; mutata pturbatōe z ista
tuz reueniēte mēte inerat potētia ad scie p̄gruitatē Hui⁹ igit
aliqđ sit ex pncipio in scie existētia. Turbatōis ei q̄es qđā et
residētia. Neq; igit infantes p̄nt addiscere neq; iudicare sen
sib. s; nēq; seniorib; Multa ei pturbatio circa eos z mor⁹
Stat at et pulsaf turbatio. aliqñ quidē a natura aliqñ at ab
alijs In vtrifq; at his alterari aliquid accidit. sicut cū surgat
et fiat vigilās ad actū Manifestū igit q̄ ipm gen⁹ alteratōis
i sensib; ē z i sensibili pre aīe. In alio at nullo nisi fm acciōe

Querit Utz ad habit⁹ z dispōnes sit p se alteratio Arguit
p̄mo q̄ sic. qz sanitas est qđā habitus z tñ ad sanitatē
est p se alteratio. s; sanatio. igit zc. Scđo sic. p̄tutes morales sunt i pre
sensitiua aīe in q̄ est p se alteratio. q̄ ad hmōi p̄tutes est p se alteratio.
Tertio sic. cū aliq; pcedat de ignozātia ad sciētiā mutat. z nō alia mu
tatione q̄ fm alteratōem. igit zc. In oppositū est. p. in rex. Sciendū
p̄mo q̄ post q̄ p̄s ostēdit q̄ ad q̄litates de q̄ra spē nō est p se alteratio
p qđ satis notū est q̄ etiā ad q̄litates de scđa spē nō est p se alteratio Lō
sequēter ostēdit q̄ ad q̄litates de p̄ma spē scz ad habitus z dispōnes nō
est p se alteratio vt possit pcludere q̄ solū ad q̄litates tertie spē est p se al
teratio. Et qz duplices sunt habitus. qđā sunt habitus corpis vt sanī
tas egritudo macies. Alij sunt habitus aīe q̄ sunt duplices naz qđā s; z
morales q̄ sunt in pre sensitiua. vt fortitudo z rpātia. Alij sunt intellectu
ales vt scia. iō de oib; istis inductiue ostēdit suū ppositū. Sciendū ses
cūdo q̄ ois habitus est virtus vel malicia. z omis virtus vel malicia est
ad aliqđ. qđ declarat p̄s de habitib; corpōis. qz sanitas est calidoz. et
frigidoz et eoz q̄ sunt infra corpus debita p̄mēsuratio. z est ad aliqđ
scz ad totū corpus aīalis. nam cōmēsuratio q̄ in hoīe est sanitas nō esset
sanitas in leone. s; pulchritudo egritudo z macies est alicuius z ad ali
quid. z s; de oib; alijs habitib; ois em virtus est qđam dispō perfecti
ad optimum. perfecti scz fm naturam. ad optūm. ad est ad finem rei q̄
est eius operatio. si igit in ad aliqđ non est p se motus concludi potest
q̄ ad habitus et dispōsitiones nō est p se motus nec alteratio nisi per ac
cidenē et ex consequenti sicut p̄ius dictū est de relatione. ¶ Conclu
sio prima Ad habitus corpōis non est p se alteratio licet bene per ac

Septimus liber

videns. Probat p^hs q^z in ad aliquid non est per se motus. sed tales habitus sunt ad aliquid. igitur &c. nec tñ est intelligendū q^z h^umōi habitus s^um id q^od sunt sint ad aliquid. q^z tunc essent de genere relationis. sed ad aliquid dicuntur. q^z eorū rōnes a relatione dependent. Scdā pars patet. q^z mediante alteratōne que fit in qualitatib^z primis per se primo possunt acquiri vel deperdi habitus corporales vt sanitas vel egritudo.

Cōclusio secūda. Ad virtutes morales nō est per se alteratio tamen sequuntur alteratōem que fit s^um passiones in pte sensitua. **P**rimū probat p^hs. q^z ille p^utes sunt quedā p^ufectiones. cuz ois p^utes sit quedam perfectio. vnūq^z q^z em p^ufectū dicit cū attingit p^ute per quā p^u procedere in suū opus. perfectū em s^um naturam dicit quod in se habet p^utem forme per quā p^u exire in opus sue nature. sed incōueniens est dicere q^z aliquid alteret dū p^uficat. ergo ad virtutes morales nō est per se alteratio. **S**ecūdam p^utem probat p^hs dupl^u. **P**rimo p^u dicit^u s^uoycorū qui vocabantur p^utes impassibilitates. q^z eas dicebant oem motū passionū remouere. **M**alicias vocabantur passibilitates q^z inclināt ad insequēdū oem motū passionū. **A**resto. vero dicit virtutes p^ustere in t^upta moderatione passionū. ideo dicit p^utem moralem esse mediū duarū passionū. cuz igitur s^um passiones que sunt in pte sensitua sit per se alteratio et ad remōtōem illarū passionū vel ad moderatōem acquirantur p^utes. sequit^u q^z ille virtutes acquirunt^u ex p^usequenti p^u alteratōnem. **S**cdā rō. ois virtus moralis habet delectatōem & tristitia. vt iustus gaudet de bonis operationibus & tristatur de malis & oppositū est de malicia opposita virtuti. s^z delectatio siue tristitia non sunt sine motu facto in pte sensitua. sicut dū aliquid quis actu apprehendit aliquid delectabile aut tristabile. ergo omnis virtus moralis vel malicia est cum aliquo motu p^uis sensitue. **C**ōclusio tertia. Ad habitus intellectuales non est per se alteratio poss^z probari sicut p^ucedens. **S**z aliter. probat p^hs. nam sciens maxime d^z ad aliqd. & etiā scia sed in ad aliqd nō est per se motus ergo ad habitus intellectuales nō est per se alteratio. licet aliqui eorū p^usequunt^u motū factū in parte sensitua. **S**cdā d^z rō. illud q^od acq^urit^u in aliquo p^u residentia et quietatōem passionū corporis nō acq^urit^u p^u motū. s^z sic est de scia & alijs habitib^z intellectualib^z. q^z sedendo et quietando fit aia sciens & prudens. ergo ad habitus intellectuales nō est per se alteratio. **M**ino p^u q^z infirmus ebrius aut dormiens habet scientiam ibi habitus p^u conturbatōem cerebri vel p^u turbationem organozū sensuum ipeditur ab vsu scie propter inordinatōem phantasmatū. sed sedatis illis passionibus & solutis sensib^z vitur scia & pōt sciam de nouo acquirere. ergo scientia acquirit^u p^u quietationem passionū et motū corporalium sine motu facto in pte intellectuā. **I**tem hoc onit p^hs de puero in acceptōe scie. nā. p^upter humidū habūdans & calidū faciens fluere s^um humidū q^z etiā puer de facili est secutor passionū. ideo ipedit^u ne phantasmatū sensibilib^z possint ordinate recipi in eo. sed mediantib^z phantasmatib^z relucet^u sp^us intelligibiles in intellectu s^z sedatis oib^z passionibus & fluxu hūoz vel p^u naturā vel p^u volūtātē accipit phantasmatū ordinate & acq^urit sciam & sic. p^u hoc nō ē mutatio in intellectu s^z solū p^u sensitua. s^z scia acquirit^u in intellectu sine motu s^z p^u q^ueratōem p^uis sensitue.

Physicorum.

¶ Sed contra hoc arguitur quod si scientia acquiratur in intellectu per sedationem turbationis per se sensitivae sine motu intellectus. sedetur quod scientie erunt nobis innate a principio. et quod nostrum scire solium erit perieritorum reminiscet. sicut plato ponebat. Ad hoc videtur esse quod receptivum alicuius potest tripliciter se habere ad ipsum. Uno modo in ultima dispositione ad receptibile sine impedimento in se et in alio et tunc receptivum fit in actu per presentiam proprii actui. sicut aer fit lucidus per presentiam corporis luminosi. Alio modo potest se habere quod est indispotitum per dispositionem primariam receptibili. et tunc antequam recipiat ipsum necesse est ipsum per alterationem recipiat formam ignis. Tertio modo potest se habere in ultima dispositione ad formam sine impedimento in ipso. sed tamen est impedimentum in altero mediante quo oportet ipsum recipere formam. ideo impedimento remoto receptivum fit in actu per presentiam receptibile et solum fit mutatio in illo in quo erat impedimentum. sicut domus illuminatur per apertionem fenestree sine mutatione facta in aere intus illuminato. sed solum per mutationem in impedire. et hoc tertio modo se habet intellectus noster ad scientiam per se. quod quantum est de se est in ultima dispositione ad receptibilem scientie et spiritus intelligibilem. sed quoniam impeditur per dispositionem partis sensitivae in qua oportet motum esse ut ipsa disponatur. sed ea disposita et fantasmatibus in ea determinate receptis virtute luminis in intellectu agentis statim sine alteratione relucet species illorum fantasmatum in intellectu et intellectus efficiens scientias. et ideo non sequitur quod scientie fuerunt sibi precreate

Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur quod sanatio potest accipi dupliciter. Uno modo secundum eius propriam rationem. et sic non est motus sed terminus motus. Alio modo secundum esse. et sic est motus qui ex consequenti et non per se terminatur ad sanitatem. Ad secundam dicitur quod virtutes ex consequenti acquiruntur et remouentur per motum qui per se terminatur ad passiones partis sensitivae circa quas est virtus moralis. Ad tertiam dicitur quod ibi non est motus proprie dictus. sed tamen mutatio spiritualis non successiva. nam intellectus noster est immaterialis et incorporeus. ideo moveri non potest motu proprie dicto

Ubitabit autem utique aliis utrumque omni comparabilis sit aut non. Si igitur omnis comparabilis est et equaliter velocius est quod in equali tempore equale mouetur erit circularis aliis equalis recto et maior est et minor. Amplius alteratio et loci mutatione quodam equalis cum in equali tempore aliud quidem alteretur aliud vero ducatur. Erunt ergo passio equalis longitudini. sed impossibile est. Si ergo cum in equali tempore secundum equale moueatur tunc equaliter velocius est. equalis autem non est passio omni longitudini. quare non omnis comparabilis. In circulo autem et recto quomodo continget Inconueniens quidem enim est nisi sit in circulo similiter aliud mouetur et hoc in recto. Sed motus necesse est aut velocius aut tardus

Septimus liber.

dius. sicut si hoc deorsum hoc aut sursum. Amplius nihil de/
ferret in ratione si alius dicat necessarius esse velocius motus aut
tardius moveri: Erunt autem maior et minor circularis recto quare
et circularis: si enim l. a. tempore ipsius. b. transiit aliud aut ipsius. c. maior erit
b. ipso. c. sic enim velocius esse dictum est. ergo si et in minori circulari
velocius est. Quare erit aliquid pars ipsius. a. in quo ipsius. b.
circuli transiit et in toto. a. ipsius. c. At vero si sunt comparabilia
accidit modo dictum equale esse rectum circulo sed non comparabilia
sunt. neque ergo motus. Et quicquid non equivoce omnia comparabilia
sunt. puta quare non comparabile utrum acutus stylus aut vinus aut
vox ultima. quare enim equivoce non comparantur. sed ultima ei quae iuxta
ultimam comparabilis est. quam idem accidit acutum in utrisque. ergo
non idem velox et hic et ibi: multo autem adhuc minus in alteratione
et loci mutatione. Aut primum quidem hoc non verum est quod si non
sunt equivoce comparabilia. Multum enim idem signat in aequo et inae/
re et non sunt comparabilia. Si autem non dupliciter quidem idem. duo enim
ad unum et non comparabilia sunt. Aut et in his eadem ratio. Et namque
multum equivoce est. sed quorumdam et rationes equivoce sunt. ut si di/
cat aliquis quod multum est tantum. et adhuc et si aliquid tantum de aequo
le equivoce est. Et unum autem si contingit statim equivoce. si autem
et hoc et duo. Quoniam propter quid comparabilia alia quidem sunt. alia
vero non. si quidem erat una natura. Aut quod sunt in alio primo
susceptivo. Equum quidem igitur et canis comparabilia sunt utrum
albius. In quo enim primo idem est superficies et magnitudo simili/
liter. Aqua autem et vox non in alio namque subiecto sunt. Aut
manifestum est quod erit omnia sic facere unum. In alio autem unum quodque
dicere esse quod erit idem equale et dulce et album. Sed in alio
amplius susceptivum cuiuslibet accidentis non contingens est
Sed unum unius est primum. Si ergo non solum
oportet comparabilia non equivoce esse. sed non habere dif/
ferentiam neque quod neque in quo. dico autem sicut color habet di/
uisiōem. non ergo comparabile secundum hoc ut utrumque coloratum ma/
gis sit album quam nigrum. Hec enim comparantur non secundum aliquem colo/
rem: in quantum color. sed secundum album. Sic et circa motus
equae velox quod in equali tempore movetur equale tantum lon/
gitudinis in bac. Si autem aliud quidem alteratum est. aliud ve

Physicorum

ro ductum. Equalis ergo hec alteratio. et similiter veloc lo-
ci mutatio. sed incōueniens Causa autē qz motus habet spe-
cies. Quare si que in equali tempore ducta equali longitu-
dine eā velociter erit equalis rectus et circularis. Utrū ergo
causa. quia loci mutatio genus. aut qz linea genus. Temp⁹
qdem em̄ semper idem at homus specie aut simul. Illa autē
specie differūt et loci mutatio species habet. si quidem illud
super quod mouetur Aliquando autē in q̄. vt si pedis am-
bulatio. si ale volatio. aut non. sed figuris loci mutatio. alia
q̄re que in eā tempore mouētur fm̄ eandem magnitudines
eā velocia: sed idem indifferens specie. et motus indifferens
specie. Quare hoc considerandū q̄ differētia motus. Et
signat rō hec. qz genus non vnuz aliqd̄ est. sed iuxta hoc la-
tent multa. suntqz eūocationū: alie quidē multum distan-
tes. alie vero habentes quādam similitudinem. alie vero p/
xime. aut genere. aut similitudine. Unde non videntur eā
uocātes cum sint Quando igitur altera est spēs. si idem
in alio aut si aliud in alio. aut quis terminus. aut quo discer-
nimus quod idem est album et dulce. aut aliud. quia in alio
videtur altera. aut qz oīno non idē De alteratōne autē quo-
modo ē equaliter veloc altera alteri. si itaqz ē sanari alterari.
est autem hunc quidem velociter alterum tarde sanatum eē
et simul quosdam. quare erit alteratio equaliter veloc. in eā
li em̄ tempore alteratum est. equale em̄ hic non dicitur. sed
quia in cōsitate equalitas. ita hic similitudo. sed si sit idē qd̄
mutatum est in equali tempore eque veloc. Utrum ergo in
quo passio. aut passionem oportet comparare. Hoc qdem
igitur qz sanitas eadem sit oportet accipere. aut neqz magis
aut neqz minus. sed similiter existit. Si autem altera passio
sit. puta alteratur quod sit album et quod sanatur. his nihil
idem. neqz equale. neqz simile. aut iam hec species faciunt
alterationis. et non est vna. sicut neqz loci mutatio. Quare
considerandum quot sunt species alterationis. et quot loci
mutationis. Si quidem igitur que mouentur specie diffe-
runt quozū sunt motus fm̄ ipsa et non fm̄ accidens. et mot⁹
specie differūt. si vero genere genere. si autē numero numero.

Septimus liber.

Sigñt vtrū oportz ad passionez respicere si idē sit aut siles aut equaliter veloces alteratōes aut in id qđ alterat. vt si buius qđdem hmoi albatum sit. huius aut tñ aut in vtraqz. et in eadē qđdem aut alia passione fm qđ eadē. Equalis aut aut inequalis fm qđ illa inequalis. Et in generatōe aut z corruptione idē psiderandū est. qđo eque veloz generatio est. si in equali tpe idem z indiuisibilem. vt bō sed nō aīal. Velocior aut est si in equali tpe alterū est. Nō em̄ habemus aliq̄ duo in qđb alteritas sicut dissilitudo. z si numerus suba maior z minor numerus similis spēi. Sed in nominatū est qđ p̄mu/ ne. z vtrūqz sicut que plus passio aut excellēs magis q̄stum autem magis

Querit Vtrū oīs motus sit omī motui p̄parabilis. **Argu**itur qđ sic. qz omīs motus est in tempore. sed in quolibet tempore p̄tingit aliquid tardius z velocius moueri. ergo omīs motus est omni motui p̄parabilis in velocitate vel tarditate. **Secūdo** sic. omīs velocitas motus puenit ex p̄portione excessus virtutis mouentis sup resistentiam mobilis. sed omīs p̄portio est alteri p̄portioni cōparabilis. ergo omīs motus est alteri p̄parabilis in velocitate z tarditate. In oppositum est p̄bus in textu. ¶ **Sciendū** primo. qđ postq̄ p̄bus probauit qđ in mouentibz z motis non est processus in infinitum. sed dandū est vnū p̄mū mouens. **Consequenter**. quia illa que sunt vnus ordinis sunt ad inuicem p̄parabilia. hic agit de p̄parabilitate motū ad inuicem fm velocitatem z tarditatem. et quia duplex est p̄paratio. quedam est p̄prie dicta. de qua est hic ad p̄positum. alia est improprie dicta. ideo vidende sunt cōsditiones p̄parationis p̄prie dicte. ¶ **Sciendū** secūdo. qđ ad talem cōparationem tria requirūtur. **Primo** requirūt vniuocatio forme fm quam est p̄paratio. **Secūdo** requirūt vnitas p̄mi z p se susceptiui. **Tercio** requirūt vnitas forme fm spēm specialissimam. **Prīmū** declarat p̄bus. nam p̄pter defectum vniuocationis forme. vinū. vox. z stilus non p̄parantur in acutie. qz in ipsis acuties non est eiusdem rōnis. **Secūdo** declarat. qz equus et canis in magnitudine p̄parant. qz in ipsis est vnitas p̄mi z p se susceptiui qđ est substantia corporea. z tñ vox z aqua in magnitudine nō p̄parant. nam licet magnitudo sit in ipsis vniuoca tñ p̄mū z p se susceptibile nō est vnus rōnis. nam in aqua susceptiui magnitudinis est substantia eius. in voce vero sonus est susceptiui magnitudinis. **Tercū** declarat. qz equus et canis in colore non p̄parant. quia color sit vnus rōnis. z nō dicatur vniuoce de ipsis. quia etiā sit vnitas p̄mi z p se susceptiui. qđ est superficies sed bene p̄parant in albedine. qz albedo est vna vnitate spēi indiuisibilis in alias spēs. color vero nō est vna natura a parte rei. ideo vnū nō est magis coloratum altero fm p̄parationem p̄prie dictam. vt albū non dicitur coloratius nigro. **Ex** illis p̄ditionibz z maxime ex tertia sequitur qđ gen^o

Physicorum.

nō est simpliciter aliquid vnū. spēs autē est aliquid vnū simplr. Rō est quia spēs sumit a forma vltima que est forma vna in rerū natura vltimo actu formali p̄pleta. genus vero sumit ab aliqua natura que nō reperit vna numero in rerum natura. vt forma p̄pleta. ideo solum est vnū fm rōnem. nō em̄ est alia forma a qua hō est homo z a qua est animal z similiter de equo et de asino. sed ab eadem forma realiter hō habet q̄ sit hō z q̄ sit animal. z p̄ eandē formā equus q̄ est equ⁹ z aial. z sic de alijs. ergo cum nō sit vna forma p̄ quā homo est hō z per quā equus est equus. sequit̄ q̄ aial non d̄ vnā formā fm rem que p̄stituat hominē z equū. sed solū vnā formā fm rōnem. z sic genus nō est aliquid vnū fm rem. sed vnū fm rōnem quam vnitate facit intellect⁹ p̄ abstractiōem a sp̄cib⁹. z sic spēs est aliqua vna for̄ma in rerū natura. genus autē nō. imo natura ipsius generis habet diuersa esse in diuersis sp̄cib⁹. tñ q̄ h̄ vnitate p̄mune fm rōnem. ideo diuersē spēs in rerū natura existēs predicatōnem vnus generis suscipiūt. z sic genus est vnū fm vniuocatiōem logicā z nō fm vniuocatiōem physicā. ideo d̄ in rebus q̄ in genere latent equiuocatiōes multe. ¶ Sciendū tertio. q̄ aliq̄ sunt bene vniuoca vniuocatiōe logica que tñ nō sunt vniuoca vniuocatiōe physica. eo q̄ logicus p̄siderat formas simplices p̄ abstractiōez a materia et definit p̄ intentiones p̄munes. ideo diuersē spēs vnus generis possunt habere idem nomen z vnā rōnem p̄mune fm illud genus. Sed physicus p̄siderat formas fm esse p̄erētū materie sensibili. z illa materia ingreditur definitiōem rei naturalis. Et q̄ diuersē spēs vnus generis nō habet materiā p̄mune eiusdē rōnis. ideo genus physicū nō d̄ vnā rōne de diuersis sp̄cib⁹ vnus. si p̄sideretur in esse physico. sed ibi est quedā equiuocatio z analogia. Unde triplices sunt equiuocatiōes. quedā sunt inaxime distantes. qz sc̄ est p̄ueniētia fm nomen tñ. sicut i cane latrabili. z sidere celesti. Alie s̄ fm quādam similitudinem. sicut hō fm quādam similitudine d̄ equus. z de homine vero z p̄etro. Alie sunt equiuocatiōes proximę. z hoc potest esse. p̄pter p̄ueniētiā in genere logico. sicut substantia d̄ de substantia corpora z incorporea. aut p̄pter aliquam p̄portōem. sicut magister de illo qui p̄s est in scolis z de illo qui p̄est in domo. est em̄ p̄portio in hoc q̄ quilibet est rector. vnus scolariū z alter domus. ¶ Conclusio p̄ma. Non omnis motus est alteri motui p̄parabilis in velocitate z tarditate. Probat̄. quia sunt aliqui motus genere differentes. vt alteratio z loci mutatio. sed differentia genere nō possunt inter se p̄parari. p̄pter p̄ditōes p̄us politas. ¶ Item si alteratio z loci mutatio in velocitate p̄pararentur eque velocē sic qd̄ in eodem tpe equale spaciū p̄transt̄. sequer̄ q̄ passibilis qualitas eff̄ equalis magnitudini. aut si vnū moueret velocius tunc diceretur maior aut minor. et vbi potest esse magis z minus potest reperiri equale.

¶ Conclusio secūda. Non omnis motus localis est omni motui locali p̄parabilis. Pars quia sunt aliqui motus locales specie differentes. Item si sic. sequeretur q̄ magnitudo recta esset equalis magnitudini circuli.

¶ Dubitat̄ p̄mo. verū diuersitas instrumentorū quib⁹ sit motus. vbi aliquid moueatur pedib⁹. z aliud cum alis. impediatur p̄paratiōem. sup̄posito tamen q̄ illi motus sunt supra eandem magnitudinem z ad eūdem terminū. Responder̄ Aristoteles q̄ non. qz instrumenta se tenent ex parte motus.

Septimus liber.

bilis ex parte cuius nō attendit comparatio. sed ex parte spacij aut terminōz
¶ **Q**uoniam secūdo. Verū impedimētū cōparatōis inter motus circūlarem et rectum sit ex parte temporis. vel ex parte magnitudinis. vel ex parte motus. Respondetur q nō est ex parte temporis. qz tempus inq̄rū est de se est vñū et idem s̄m substantiaz. sed causaliter et primo est ex parte magnitudinis. nam si magnitudines supra quas fit motus specie differāt etiā motus specie differūt. ideo ēz in textu. sicut illud supra qd̄ aliquid mouetur habet species. loci mutatio habet species. ¶ **C**onclusio tertia. nō omnis alteratio est omni alterationi comparabilis. Patet qz sunt multe alterationes specie differentes. ille tamen que sunt ad eandem formā specificā sunt ad inuicem comparabiles. ¶ **C**onclusio quarta. Non omnis generatio est omni generationi comparabilis. et similiter de corruptione. Patz. quia nō quilibet generatio est ad esse vñius forme specificę. et similiter dicendum est de corruptionibus

Ad rationes Ante oppositū. Ad primam dicit q tempus nihil facit ad comparatōem motū. vt dictū est. ideo nō valet consequentia Ad secūda dicitur. q diuersę portiones si cōsiderentur abstractiue prout a logico cōsiderantur sic possunt esse cōparabiles. sed si considerentur concretie vt sunt in motibz specie differentibus vt considerantur a physico. sic non sunt inter se comparabiles. ideo non omnes motus sunt inter se comparabiles in velocitate et tarditate

¶ **Q**uoniam autē mouens mouet semper aliquid et in aliquo et vsqz ad aliquid. Dico autē in aliquo. qz in tempore. Usqz aut ad aliquid. quia ad quātam aliquam longitudinem. semper em̄ simul mouet et mouit. quare quātū aliqd̄ erit quod motum est et in quanto Sit igitur. a. quod mouens est. b. autem quod mouetur. quāta cunqz autem longitudo mota. c. In quanto cūqz est tempore in quo est. d. In equali igitur tempore equalis potentia ei in quo est. a. medietatem ipsius. b. duplicem ipsius. c. transibit. ipsum autē c. in medietate ipsius. d. sic em̄ erit analogia. et si eadem potentia idem in hoc tempore tantūdem mouet. et medietatem in medietate mouebit. et media virtus medium mouebit in equali tempore equale. vt ipsius. a. potentie sit et medietas que ē ipsum. e. et ipsius. b. r. sit medium Similiter igitur se habent et s̄m analogiam virtutes ad graue Quare equale et in equali tempore mouebit Et si. e. ipsum. z. mouet in ipso. d. s̄m c. non necessarium est in equali tempore. e. duplum ipso. z. mouere s̄m medietatem ipsius. c. Si vero. a. b. mouebit in ipso. d. quanta est ipsum. c. medietas ipsius. a. que est in quo

Physicorum

est. e. ipsum. b. non mouebit in tempore in quo est. d. neq; in
aliq; ipi. d. ipsius. c. fm q; est analogū ad totū. e. sicut est. a.
ad. 3. omne em̄ si contingit non mouebit nihil. Si enim to/
ta virtus totum mouit. medietas non mouebit neq; quan/
tā neq; in quocunq; Unus enim moueret nauim. si quidem
nauim trabentium deciditur potentia in numerum 7 longi/
tudinem quam omnes mouerunt. Propter hoc Zenonis
ratio non est vera q; sonet milij quelibet pars. Nihil em̄ pro/
hibet non mouere aerem in nullo tempore tantum quantum
moueret cadens totus modius. Neq; itaq; tanta pars quā
facunq; mouebit cum toto si sit per se hoc non mouet. neq;
em̄ non est nisi potentia in toto. Si vero duo 7 vtrūq; ho/
rum aut vtrūq; mouet tantum in tanto 7 compositite poten/
tie. compositum ex grauib; equali mouebunt longitudine
et in equali tempore analogum nanq;. Sic igitur in alte/
ratione et in augmento aliquid quidem enim est augēs. ali/
quid autem 7 quod augetur. In quanto autem tempore. et
quantum aliud quidem auget. aliud autem augetur. Et al/
terans quidem 7 quod alteratur similiter aliquid 7 quan/
tum fm maius 7 minus alterata sunt et in quanto tempore.
In duplo duplum 7 duplum in duplo. Medium autem in
medio tempore: aut in medio medium. aut in equali duplū
Si autem alterans aut augens tantum in tanto spe auget
aut alteret. non necesse est 7 mediū in medio. 7 in medio me/
dium. Sed nihil si contingit augmentabit aut alterabit si/
cut et in graui.

Queritur verum septem regule de cōparabilitate motuum sine
sufficienter assignate. Arguitur primo q; non quia illi
le supponit omnia mouentia 7 mobilia posse diuidi. quod falsus est de mo/
uentib; celestib; 7 mobilib; orbium celestium. Secundo sic. multa sunt
mouentia libera que si moueant aliquod mobile per aliquod spacium in ali/
quo tempore. non oportet q; moueant medietatem mobilis per duplex spa/
cium in equali tempore. quod est contra duas primas regulas. Tercio
sic. si diuidatur mobile 7 non subleuetur medium. vel si non seruetur idem
stas figure mobilis. 7 sic de alijs circūstantijs que possunt inuare vel im/
pedire velocitatem motus non oportet illas regulas esse veras. vt si aliq; s
moueat aliquid per aliquod spacium in aliquo tempore nō oportet q; mo/
ueat ipsum per medietatem spacij in medio tempore. In oppositum est
pbus in textu. Pro responsio ad questionem

Septimus liber.

¶ Sciendū p̄mo. q̄ postq̄ p̄bus ostendit qui motus sunt p̄parabiles ad
inuitem in velocitate & tarditate. & q̄ nō. & que redeunt ad p̄paratiōem p̄
p̄rie dictā. Sic p̄sequēter ostendit qualiter motus inter se p̄parant ponē
do septem regulas generales p̄ quas accipiuntur p̄portōes motuū ad inui
tem in velocitate & tarditate. p̄ quibz supponit p̄bus q̄ in motu locali in q̄
p̄ncipaliter declarat istas regulas. & p̄sequēter in alijs q̄tuor cōcurrūt scilz
mouēs. mobile. spaciū p̄ qd̄ fit motus. & tps̄ in quo fit motus. & s̄m diuer
sas p̄portōnes istoz q̄tuor sumūtur p̄portōes motuū q̄ p̄ illas regulas sig
nant. ¶ Sciendū secūdo. q̄ p̄ma istarū regularū est ista. si aliqua virt^{us}
moueat aliqd̄ mobile p̄ aliqd̄ spaciū in aliquo tpe. eadē mouebit mediera
tem mobilis p̄ duplex spaciū in equali tpe. Secūda regula est. si aliqua vir
tus moueat aliqd̄ mobile p̄ aliqd̄ spaciū in aliquo tpe. eadē vel sibi equas
lis mouebit medieratē mobilis p̄ equale spaciū in medierate tps̄. Tercia
regula est. si aliqua virtus moueat aliqd̄ mobile p̄ aliqd̄ spaciū in aliquo tē
pore eadē mouebit idem mobile p̄ mediū spaciū in medio tpe. Quarta re
gula est. si aliqua virtus moueat aliqd̄ mobile p̄ aliqd̄ spaciū in aliquo tē
pore mediū spaciū mouebit medieratē mobilis p̄ equale spaciū in equali
tpe. Quinta regula est. si due virtutes diuisim sumpte moueant duo mos
bilia diuisim sumptā p̄ aliqd̄ spaciū in aliquo tpe. p̄uicū ex illis duobz p̄ru
tibz mouebit p̄uicū ex illis duobz mobilibz in equali tpe p̄ equale spaciū
Sexta regula est. si aliqua virtus moueat aliqd̄ mobile p̄ aliqd̄ spaciū in
aliquo tpe nō oportz eandē virtutē vel sibi equales mouere duplex mobile
p̄ equale spaciū in duplici tpe nec p̄ mediū spaciū in equali tpe. Septima &
ultima regula est. si aliqua virtus moueat aliqd̄ mobile p̄ aliqd̄ spaciū in
aliquo tpe nō oportz medieratē spaciū mouere idem mobile p̄ equale spa
cium in duplici tpe vel p̄ mediū spaciū in equali tpe. Q̄ro q̄bz regulis est

¶ Sciendū terciō. q̄ mouentia sunt in duplici d̄nā. quedā sunt penit^{us}
imaterialia. vt motozes orbū celestū. et de talibz nō intelligūtur regule. qz
in ipsis nō crescit virtus motiua crescente corpore. nec diminuit. coipe dis
minuit. Nō optet etiā regulas verificari in mouentibz volitarijs. qz non
sp̄ mouent s̄m vltimū sui posse. sed s̄m qd̄ volūt & intelligūt. sed iste regule
habent seruari in mouentibz pure naturalibz que s̄m p̄ vltimū
sui posse. et eoz virtutes crescunt crescente corpore. qz sunt pure naturales.
vt grauitas & leuitas ¶ Sciendū quarto. q̄ licet alicui mouenti vel mo
bili s̄m p̄p̄iam sp̄m repugnet diuisio. tñ sub vlt̄ rōne mouētis & mobilis
nulli repugnat. et qz in hoc libro agitur de motu in p̄muni per p̄paratiōes
ad mouēs et mobile. ideo etiā regule sunt vniuersaliter intelligende. Et si
applicentur ad particularia cauendū est ne virtus motiua per diuisionem
corumpatur aut etiā mobile. cauendū est etiā q̄ diuidēdo mobile diuidat
resistentia eius ad motum. & q̄ seruetur idē p̄p̄tas figure mobilis q̄ etiā
remanet eadem analogia mediū ad mediū in densitate & raretate. & genera
liter cum diuiditur mobile debet esse diuisio omnū que possunt iuuare res
sistentiam mobilis. et cū diuidit mouens debet diuidi omnia que possunt iu
uare victoriā potentie motiue supra mobile. & dz s̄m p̄ manere equalis ana
logia ex p̄te omnū que possunt iuuare velocitatē & tarditatē. & per hoc solz
vūtur multa argumenta que p̄ra regulas fieri possunt

Physicorum

Conclusio prima. quinq; prime regule que sunt affirmatiue sunt vniuersaliter vere seruatis circūstantijs premillis. patet quia omnis actio cau-
satur ex victoria agentis supra patiens. ideo a proportione qualitatis aut
etiam minoris equalitatis nunq; fit actio sed solum in proportione inequali-
tatis maioris ad minus. ideo quanto virtus mouēris plus excedit resistē-
tiam mobilis tanto velocius mouebit ipm. quare si duplo excedat in du-
plo velocius mouebit. si vero velocius in duplo per duplex spaciū in equa-
li tempore autē per totū spaciū in medio tempore mouebit. cuz ergo due re-
gule dicāt istā proportōe. 3 seq; q; sūt vere. si etiā sit⁹ eq;liter excedat resistētiā
mobilis sequit q; eq;liter mouebit z hec analogia in alijs trib; regulis ser-
uatur. **Conclusio secunda.** Due vltime regule vniuersales que sunt ne-
gatiue sunt vniuersaliter vere. patet quia alias a proportōe inequalitatis mi-
noris fieret actio. nā staret resistētiā mobilis excedere virtutē mouēns
tis. Ex istis infert phs falsitatem dicti zenonis dicentis q; simodiū gra-
norum milij descendendo per aerem causet sonum quodlibet granum p se
cadendo causabit sonū. hoc em̄ falsum est. quia totū modū tanta velocitas
te mouetur q; citius diuidit aerem q; sit diuisibilis. ideo causet sonū qd nō
oportet de grano per se sumpto. Nec valet argumentū totū causet sonum
ergo z quelibet pars. quia pars cum est in toto non agit nisi in potentia si-
cut est in toto in potentia tū. Taliter em̄ res se hz ad agere qualiter ad eē
et se hz ad esse sicut ad esse vni. s; dicit vni indiuisum in se z ab alio diuisū
sed ps cū ē in toto nō ē a toto diuisa. q; nō ē aliqd vni in actu nec agit i ac-
tu z sicut p dicit regule intelligunt de motu locali. z sumūt sim proportiones
istoz quattuor q; dicta sunt. ita pnt intelligi in alijs motib; in quib; etiam
illa quattuor inueniūtur. vñ supra istas regulas tota ars proportōnū fūdat
q; sim diuersas applicatōnes ponderū sunt mor⁹ velociores z tardiores
Rōnes ante oppositū soluiūtur ex dictis. Et hec de questione z per ples
quens de toto septimo physicoz.

Huius septimi physicoz Aristotelis finis adest

Octauus tibi dat p̄mū p̄gnoscere motum
Proprietas p̄mi que sit motoris eterni.

Trū autem factus

sitaliquando motus cum nō esset pri-
us. et corrumpit iterum. sic q; moueri
nihil sit aut neq; factus est neq; corru-
pitur. sed erat semp z erit. z erit z hoc
imortale et sine quiete existit in his q;

sunt vt vita quedam ens natura oib; subsistentibus. Esse
quidem igitur motum omnes affirmant de natura aliquid